

TÜBİTAK-ARDEB

Kentleşme Çağrı Programı

“1003-SBB-KENT-2017-1 Türkiye’de Yerleşmeler Sistemindeki Dönüşüm”

Çağrı Metni

1. Genel Çerçeve

Son yıllarda toplumsal ve mekânsal yapıda yaşanan değişim sürecini anlama konusunda bugüne kadar yapılmış araştırmalar, kullanılan kavramlar ve geliştirilen kuramsal çerçeveler yetersiz kalmaktadır. Bu değişim sürecinde yerleşim sistemlerindeki kent ve kır ayrımı giderek ortadan kalkmakta, mekânsal örüntüler ve insanların mekânla kurduğu ilişkiler değişmektedir. Emek piyasaları, demografik ve ekonomik yapıda yaşanan değişim süreçleri, dünyada yaşanmakta olan benzer süreçler ve benimsenen politikalarla birlikte mekân yeniden yapılanmakta; yerleşmeler ve kırsal alan ikilisine kavramsallaştırmalar yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda, yerleşme yapısının tanımlanmasında yeni kavramlara ve paradigmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Kırsal yerleşmelerden kentlere, kırsal ve kentsel yerleşmelerden kıyılara iş bulmak, eğitim, daha iyi yaşam koşullarına erişmek ve güvenlik amacıyla yaşanan iç göçler uzun yıllardır Türkiye’nin gündeminde yer almıştır. Ayrıca, son yıllarda yaşanan gelişmelerle birlikte dış göç süreçleri de yoğunluk kazanmıştır. Artan sayıdaki göçmenin kentsel alanlardaki konut ve kentsel hizmetlere olan talepleri ve farklı kent parçalarında yarattıkları talep baskısı önemli olurken, göçmenlerin işgücü piyasasına işveren ve ucuz emek olarak katılması, kentsel ekonomi üzerinde kısa ve uzun vadede farklılaşacak etkiler yaratmaktadır.

Yerleşme sistemlerimizde ve göç süreçleri sonucunda çok hızlı değişim yaşamakta olan kentlerimizde “nitelikli yaşam çevreleri” yaratabilme konusunda yeni ilkelerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Kimlik, aidiyet, insanca bir arada yaşama duygularının gelişmesini ve yaşama sevincinin oluşmasını mümkün kılacak yaşanabilir kentsel mekânların oluşturulmasında, bugüne kadar benimsenen planlama ilkelerini aşan yeni ilkeler, planlama, uygulama ve katılım süreçlerinin tanımlanmasına ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda, yeni planlama ilkelerinin ve süreçlerinin geliştirilmesinde ülkemiz ve dünya deneyimleri ile sonuçlarının irdelenmesi gerekmektedir.

Artan göçler sonucunda ortaya çıkan kısa vadeli uyum sorunları (beslenme, eğitim, sağlık vb. gereksinimler) konusunda çok sayıda araştırmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Ancak, göç edenlerin uzun vadeli uyum problemlerine yönelik araştırmaların sayısı oldukça kısıtlıdır. Göçün uzun vadeli sonuçları, göçmenlerin geldikleri ülkeye ekledikleri maliyet, ülke ekonomisine sağladıkları katkı, o ülkede doğan çocukların ve yetişmekte olan gençlerin eğitimi, onlara beceri kazandırılması, yerleştirildikleri kent ve kasabalarda yerli halkla bir arada yaşamaya dair yaşadıkları sorunlar veya kolaylıklar ve uyum sorunları konusunda politika üretimine girdi sağlayacak kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Dış göçlerle ülkemize gelen veya iç göçlerle yer değiştiren nüfusun emek piyasasındaki konumları hakkındaki araştırmalar da yetersiz kalmaktadır. Göç eden kişilerin bir bölümü işveren haline gelebilirken bir bölümü vasıfsız işçi statüsünde düşük ücretlerle, kayıt dışı olarak çalışmakta, bir bölümü de ülkede var olan işsiz nüfusa eklenmektedir. Bu bağlamda,

kırsal ve kentsel alanlardaki emek yapısındaki değişim sürecinin çözümlenmesi, kavranması ve uzun vadeli sonuçlarına dönük araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Özellikle, 2011 yılında başlayan Suriye krizi sonrasında yaşanan yoğun göç akımını yönetmek için hem kurumsal yapılanmada hem de mevzuat bağlamında yeni gelişmeler yaşanmış ve yeni bir göç yönetimi stratejisine geçilmesi hedeflenmiştir. Günümüz itibariyle ülkemizde farklı statülerde (yasal olarak ikamet eden, geçici koruma altında bulunan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri, yasa dışı olarak kalanlar) 3 milyondan fazla yabancı yaşamakta ve bu nüfusun topluma farklı etkileri bulunmaktadır. Aynı zamanda, yaşanan bu göç hareketi, ciddi bir uyum problemini de beraberinde getirmektedir. Uluslararası göç hareketleri, ulus devletlerin çözüm getirebileceği boyutları aşmış olup, uluslararası düzlemde yeni bakış açıları ve ilkelerle birlikte ele alınması gereken bir konu haline gelmiştir.

2. Amaç ve Hedefler

Bu çağrının amacı, Türkiye'deki mekânsal yapının değişimi ve evrilmesi konusunda yeni bakış açılarının ve kavramlarının geliştirilmesi, kentsel ekonomi ve emek piyasasındaki dinamiklerin saptanması, göç sürecinin irdelenmesi ve tümüne dönük yeni politika önerilerinin geliştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda, çağrı kapsamında sunulacak proje önerilerinin odaklanması gereken konular ve ulaşması beklenen hedefler aşağıda belirtilmiştir:

a) Türkiye'de mekânsal yapı ve örüntünün değişimine, kırsal ve kentsel alanların yeniden tanımlanmasına yönelik kavramlar ve stratejiler

1980 sonrasında başlayarak yaşanan ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişimler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de mekânsal örüntünün değişimine yol açmıştır. Bu kapsamda mekânsal yapıyı tanımlayan değişimlerin yanı sıra, mekândaki değişimlerin betimlenmesi, neden ve sonuçlarının ortaya konulması ve kavramsallaştırılması gerekmektedir. Ülkenin farklı bölgelerinde birbirinden farklı yerleşme örüntülerinin ortaya çıkması, kent bölgelerin oluşması, bazı kentler hızla büyürken, bazılarında nüfus kayıplarının yaşanması, kentler arasında farklı etkileşim ağlarının ortaya çıkması, kıyışma eğilimleri gibi farklı mekânsal gelişmelerin tanımlanması önemlidir.

Önerilen projelerin geleneksel kuramların irdelenmesi ile sınırlı kalmaması, yaratıcı ve yeni fikir ve kavramları araştırarak şekilde tasarlanması; sonuçlarının Türkiye'deki mekânsal yapının değişimi ve evrilmesi konusunda yeni bakış açılarının ve kavramların ortaya çıkmasını sağlaması beklenmektedir.

Proje önerilerinin,

- birden fazla kuruluşun yer aldığı orta veya büyük ölçekli,
- ulusal veya bölgesel düzeyde,
- disiplinlerarası/çok disiplinli

projeler olması gerekmektedir.

Bu başlık altında önerilecek projelerin aşağıdaki konularla ilişkili olması beklenmektedir:

1) Türkiye'deki yerleşme sisteminin ve evrimleşme sürecinin yeniden tanımlanması,

2) Yerleşmeler arasındaki değişen ilişkilerin ve ortaya çıkan ağsal gelişmelerin ana belirleyicilerinin tanımlanması ve bu ilişkilerle oluşan yeni mekânsal birimlerin ortaya çıkarılması,

3) Kırsal alanlarda yaşanan değişimlerin ve kentle olan ilişkilerinin geleneksel tarım, tarım-dışı ikilemesi dışında kavramsallaştırılmasının sağlanması,

4) Kırsal alanın olmadığı bir yapı ve yönetim biçiminin irdelenmesi ve mevcut yasaların, büyük ve bütünşehir tanımlarının bu çerçevede değerlendirilmesi,

5) Kentsel alanların yenilenmesi ve yeniden yapılanmasının kentlerin geleceği ve ülke mekânsal örüntüsünün değişimi açısından dünya deneyimleri de göz önüne alınarak incelenmesi,

6) Teknolojik değişimlerin ve özellikle ulaşım sistemindeki değişimlerin, Türkiye'nin mekânsal örüntüsü ve yerleşme sistemi üzerinde etkilerinin belirlenmesi ve nüfusun mekânda yeniden dağılımı konusunda çıkarsamalara olanak sağlayacak modellemelerin yapılması.

b) Kentsel ekonomi ve yeni iş alanları: Emek piyasasındaki yeni dinamikler ve dönüşümler

Bu başlığın amacı, ekonomiyi yönlendiren tüm aktörleri ve özellikle dezavantajlı çalışan grupları dikkate alan dinamik, büyüyen ve rekabetçi bir kentsel ekonomi yaratmanın koşullarının tanımlanmasıdır. Bu başlık altında makro ve mikro bakış açılarının bütünleştirilmesi, ortaya çıkan yeni iş alanlarının ve bunların konumlarının ve istihdam ettikleri emeğin farklı ölçeklerde (mahalle, kent, bölge) araştırılması hedeflenmelidir.

Son dönemde kentsel ekonomik işlevlerin giderek çeşitlendiği ve teknoloji ve bilişim odaklı ve yaratıcı sektörlerin giderek kentsel ekonominin gelişmesinde itici güç oluşturduğu görülmektedir. Türkiye'deki işyerleri ve emek piyasasının incelenmesi Türkiye'nin bu eğilime ne derece uyum sağladığı ve yeni girişimleri başlatan girişimcilerin ve bu girişimlerde çalışanların belirlenmesi bu başlığın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda sunulacak projelerin politika ve çözüm önerileri geliştirmesi beklenmektedir.

Proje önerilerinin disiplinlerarası/çok disiplinli olması gerekmekte ve ilgili kurum/kuruluşlar ile işbirliği önerilmektedir.

Bu başlık altında önerilecek projelerin aşağıdaki konularla ilişkili olması beklenmektedir:

1) Kentsel emek piyasasında ortaya çıkan değişimlerin ve yeni iş alanlarının tanımlanması,

2) Yeni işyerlerinin odaklandığı kentler; bu kentlerin niteliklerinin, sunduğu olanakların, yaratıcı ve teknoloji yoğun gelişme koşullarının belirlenmesi,

3) Kentlerde yeni iş alanları, merkezi iş alanları, çeper alanlarının nasıl şekillendiği ve değişen kent makroformları ile birlikte çalışma alanlarının yer seçiminde yaşanan değişimlerin araştırılması,

4) Farklı eğitim, bilgi ve beceri düzeyine sahip göçmenlerin kentsel ekonomiye katkısının irdelenmesi, özellikle yaratıcı ve yenilikçi sektörlerde çalışan veya girişimci olarak yeni işleri başlatanların araştırılması,

5) Göçmenlerin kentsel ekonomiye ve kent yaşamına uyum süreçlerinin ve çalışma koşullarının irdelenmesi, bu göçmenlerin diğer işgücü grupları üzerinde etkilerinin ortaya koyulması,

6) Yabancı işgücünün kayıtdışılığının azaltılması ve en etkin şekilde değerlendirilmesine ilişkin benimsenmiş politika uygulamaları ve yapılmış yasal düzenlemelerin etki analizlerinin yapılarak eksikliklerin tespit edilmesi ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik yeni önerilerin geliştirilmesi,

7) Türkiye'deki göçmenlerin arz ettiği emeğe ihtiyaç duyulan sektörlerin kapsamlı bir analizinin yapılması ve bu işgücünün ilgili sektörlere yönlendirilmesine yönelik politika önerilerinin geliştirilmesi.

c) Göç ve göçün yönetiřimi, göçmenler ve uyum sorunları

Dünya yönetişim sisteminin göç üretmesi ve bu soruna yalnızca ulus bilinci ve devlet sınırları içinde sınırlı kalarak çözüm aranmasının yeterliliğinin sorgulanması gerekmektedir. Göçün farklı coğrafyalarda gerçekleşiyor olması, göçün nedenlerinin ve sonuçlarının ayrıntılı, kapsamlı ve geniş bir bakış açısıyla araştırılmasını gerekli kılmaktadır.

İç ve dış göç olgusunu kavrayabilmek için, göçün nedenlerinin ve sonuçlarının farklı boyutlarıyla tartışılması gereklidir. Bu nedenlerin ortaya koyulmasına dönük araştırmalarda ve göç süreci sonucu ortaya çıkan mekânsal ve diğer sorunların çözümü aşamasında, araştırmacıların ve karar vericilerin "insanlık bilinci" veya "ulus bilinci" ile olguya yaklaşmaları çok farklı sonuçlar yaratabilecektir. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası düzeyde ilişkileri kurabilecek derinlikte ve kapsamda araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Proje önerilerinin,

- birden fazla kuruluşun yer aldığı orta veya büyük ölçekli,
- ulusal veya bölgesel düzeyde,
- disiplinlerarası/çok disiplinli

projeler olması gerekmektedir.

Bu başlık altında önerilecek projelerin aşağıdaki konularla ilişkili olması beklenmektedir:

a) Uluslararası düzlemde göçün yönetişiminde kullanılan kavramların irdelenmesi, eleştirilmesi ve yeniden kavramsallaştırılması,

b) Uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin veya geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin odaklandığı kentlerde yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel, demografik ve mekânsal yapıdaki değişimler ile kentte yaşayanlarla göçmenler arasındaki ilişkiler, içselleştirme, dışlama, asimilasyon eğilimleri, kamu ve özel sektör yöneticilerinin bu olguya

yaklaşım biçimlerinin incelenmesi,

c) Göçün yoğun olduğu kentlerde toplumsal dayanışma ve bütünleşme açısından artan göçmen nüfusun orta ve uzun dönemli etkilerinin incelenmesi,

d) Toplumsal çeşitliliğin artışının toplumsal bütünleşme açısından yeni bir bakış açısı ile kavramsallaştırılması ve kamusal mekândaki ilişkilerin irdelenmesi,

e) Tarihsel süreç içerisinde ülkemiz coğrafyasında yaşanan göçler ve iskan süreçlerine dönük benimsenen politikalar ve uygulamaların sonuçlarının araştırılması, dünya deneyimleri de irdelenerek yeni politika önerilerinin geliştirilmesi,

f) Farklı kimliklere sahip insanların insanlık onuruna uygun, bir arada yaşamasını sağlayacak yaşanabilir ve sürdürülebilir kentsel mekânların yaratılmasında dünya deneyimleri de irdelenerek, yeni ilkeler, planlama, uygulama ve katılım süreçlerinin tanımlanması.

3. İlgili Destek Programı

Bu çağrı çerçevesinde önerilecek projelere "1003-Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı" kapsamında destek verilecektir.

4. Çağrıya Özel Hususlar

- Bu çağrı kapsamında önerilecek projelere ilişkin özel hususlar çağrı metninde detaylı olarak açıklanmıştır. Sunulacak proje önerilerinin bu özel hususlara uyması gerekmektedir. Birinci aşama değerlendirmesi sonucunda bu özel şartları taşımadığı tespit edilen proje önerileri, çağrı amaç ve hedeflerine uygun olmaması gerekçesiyle elenecek olup ikinci aşamaya geçemeyecektir.
- İlgili mevzuat gereği, Ar-Ge projesi niteliği taşımayan (salt veri toplamaya/durum tespitine yönelik çalışmalar, kurumların rutin olarak yürüttükleri çalışmalar, daha önce gerçekleştirilmiş olan bir çalışmanın sadece kapsamının genişletilerek tekrarlanması niteliğindeki çalışmalar, altyapı oluşturmaya yönelik çalışmalar vb.) proje önerileri birinci aşamada elenecek olup ikinci aşamaya geçemeyecektir.
- Proje önerileri küçük, orta veya büyük ölçekli projeler olarak hazırlanabilir. İlgili mevzuat gereği, orta ve büyük ölçekli bir proje en fazla 1 ana ve 3 alt projeden oluşabilir. Ancak, bu çağrı kapsamında sunulacak orta ve büyük ölçekli projelerin, farklı kurum/kuruluşlarda (üniversite, kamu kurum/kuruluşu, sermaye şirketi niteliğindeki özel sektör kuruluşları) yürütülen ve bu kurum/kuruluşlardan en az ikisinin yer aldığı alt projelerden oluşması gerekmektedir. Aynı kurum/kuruluş bünyesinde yer alan, fakülte, enstitü, teknopark vb. birimler bu çağrı kapsamında farklı kurum/kuruluş olarak değerlendirilmeyecektir. Birinci aşama değerlendirmesi sonucunda bu nitelikleri taşımadığı tespit edilen orta ve büyük ölçekli proje önerileri, çağrı amaç ve hedeflerine uygun olmadığı için elenecek olup ikinci aşamaya geçemeyecektir.
- Proje kapsamındaki iş paketlerinin büyük ölçüde proje ekibi tarafından yapılması beklenmekte olup, hizmet alımı için talep edilen bütçe, önerilen proje bütçesinin %30'unu geçemez.
- Proje bütçe kalemleri arasında dengeli bir dağılım olması beklenmektedir.
- İkinci aşama başvurularında sunulması gerekli olan [Yasal/Özel İzin Belgesi](#) ile [Etik](#)

[Kurul Onay Belgesi](#)nin alınmasında yaşanabilecek aksaklıklar göz önünde bulundurularak, söz konusu belgelerin temin sürecinin ilgili tüm kurum/kuruluşlarla irtibata geçilerek ivedilikle başlatılması önerilmektedir.

5. Çağrı Takvimi

	Çevrimiçi Başvuru Sistemi Kapanış Tarihi	Elektronik Başvuru Çıktısının Gönderilmesi İçin Son Tarih (*)
Birinci Aşama	17.02.2017 17:30	24.02.2017 17:30
İkinci Aşama	26.05.2017 17:30	09.06.2017 17:30

(*) Elektronik başvuru çıktısının ıslak imzalı nüshasının belirtilen tarih ve saate kadar Kurumumuza ulaştırılması gerekmektedir.

6. Ek Belgelere Referanslar

- 1003 Destekleme Programı Web Sayfası
- 1003 Destekleme Programı Bilgi Notu
- 1003 Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı Usul ve Esasları
- 1003 Proje Önerisi Değerlendirme Formu
- Yasal/Özel İzin Belgesi Bilgi Notu
- Etik Kurul Onay Belgesi Bilgi Notu

7. İrtibat Bilgileri

Başak DURUKAN GÜLTEKİN

Telefon	0312 298 12 84
E-posta	basak.durukan@tubitak.gov.tr

Alperen Zekeriya KARATAŞ

Telefon	0312 298 12 76
E-posta	alperen.karatas@tubitak.gov.tr

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu(SOBAG)